

VESPER zaterdag 16.30 uur in de Pauluskerk

‘Also hat Gott die Welt geliebt’, BWV 68

Met deze vriendelijke cantatetitel presenteert de Bach Cantorij Baarn zich aanstaande zaterdagmiddag tijdens de vesper in de Pauluskerk.

Het programma biedt naast de cantate ook een onvervalste nummer één hit voor Bach-verslaafden: BWV 1060R ofwel het dubbelconcert voor solo hobo en solo viool + strijkers. Concertmeester Elisabeth IngenHousz en hoboïst Henk Knöps, een van de founding fathers van de Baarnse Bach Cantorij, nemen deze solopartijen voor hun rekening.

BWV 68 Also hat Gott die Welt geliebt

De cantate behoort tot een groep van negen op teksten van Mariane von Ziegler die in beeld kwam na het plotseling wegvallen van Bachs vertrouwde librettist, Andreas Stübel, eind januari 1725. Het grondplan van de tweede jaargang van de cantates uit Leipzig was het componeren van zogenaamde koraalcantates. Tekst en melodie van geselecteerde kerkliederen passend bij de kerkelijke zondag, en waar mogelijk ook verbonden met de evangelielezing van die dag vormden het muzikale vertrekpunt. Begin- en slotregels van het gekozen koraal dienden doorgaans voor de openings- en slotkoren. Het middendeel moest dan opnieuw gedicht worden om te kunnen passen in de structuur van recitatief en aria. Om ook daarin een eenheid in aanpak en stijl te treffen zocht Bach naar een tekstschrijver die de gehele cantatecyclus voor zijn rekening kon nemen. Die auteur was waarschijnlijk Andreas Stübel, Over Mariane von Ziegler hebben we op deze plaats al vaker gepubliceerd. Tweemaal weduwe en beide kinderen verloren keerde Von Ziegler rond 1723 op 27-jarige leeftijd terug naar haar ouderlijk huis in Leipzig. Zeer vermogend als zij was, kon ze een onafhankelijk leven leiden en werd ze al snel een gerespecteerd lid van de ‘hogere kringen’, ondanks de schimmige reputatie van haar vader, oud-burgemeester van Leipzig. In haar woning kwamen intellectuelen en artiesten samen om vrijuit te discussiëren over muziek en literatuur. Onder hen: J.S. Bach.

Met Mariane von Ziegler ontwierp Bach een vervangend plan om zijn tweede cantatecyclus toch tot een goed einde te brengen: cantates te schrijven/componeren voor alle twaalf zondagen voor Trinitatis (eerste zondag na Pinksteren en einde van het kerkelijk jaar) op basis van Bijbelcitaten. En zo komt het dat we in BWV 68 zowel citaten uit het evangelie als uit het oude testament vinden.

Klein maar fijn knip- en plakwerk

De cantate heeft een compacte, opvallende symmetrische opbouw. Een fraai aangelegd renaissance tuintje. Slechts vijf delen: koor – aria – recitatief – aria - koor (!). Dus geen slotkoraal.

In het openingskoor gebruikte Von Ziegler de strofe ‘Also hat Gott die Welt geliebt’ afkomstig uit een lied van Salomo Liscow (1675), gebaseerd op de evangelielezing van die dag, Joh.3:

16-21. In het slotkoor (5) komt het evangelie van Johannes terug, terwijl in het hart van de cantate, in het bas-recitatief een citaat klinkt uit de epistellezing van die zondag: Handelingen 10: 42-48.

Blijven over de beide aria's. Ook daar had Bach wel een goede oplossing voor. De muziek lag immers al lang op de plank. Het parodiëren van eigen werk was heel gebruikelijk in Bachs tijd. En dus benutte hij uiterst efficiënt en doeltreffend twee prachtige delen uit zijn 'Jagdkantate', BWV 208 in Weimar (1713) gecomponeerd. En daarom ook de drie hobo's waaronder een jachthobo (da caccia) die deze cantate verfraaien.

Von Zieglers teksten moesten natuurlijk wel in het keurslijf van de 'oude' noten worden gegoten. Maar je heet niet voor niets J.S. Bach.

En dan krijg je allereerst (2) een ongelooflijk uitbundig klankjuweeltje, de sopraanaria 'Mein gläubiges Herze..' Zuiver melodische vreugde en loltrapperij met in het continuo een solistisch opererende vijfsnarige violoncello piccolo. Zowel melodisch als ritmisch volgen beide solisten dansend (gavotte en bourrée) eigen paden. Na een quasi da capo betreden viool en hobo het toneel, een naspel van 27 maten alsof de woorden van de sopraan te ontoereikend zijn om de komst van Heilige Geest te bezingen.

In de bas-aria (4) werd de Von Ziegler tekst behoorlijk gemasseerd door Bachs kundige hand om aan te sluiten op de oorspronkelijke muziek uit Weimar. Die was immers bedacht voor Pan, god van wouden en herders and all that jazz en daarom zo heerlijk gestoffeerd door drie pastoraal klinkende hobo's.

So far so good

En dan..

even iets over dat slotkoor (5). Ik ga wel mee in de gedachtegang van John Eliot Gardiner. Geen troostend, geruststellend, alles nog eens samenvattend moraliserend slotkoraal als opmaat voor de koffie... maar een regelrechte kick in the ass, so to speak & excusez les mots. Soms wilde Bach de kerkgangers eens flink bij de les houden. Nu dus.

Het slotkoor is een uitbundige dubbelfuga, blakend van contrapuntische energie, waarin Bach de tweedeling volgt die de apostel Johannes aanbrengt tussen gelovigen en sceptici. 'Wie in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld; wie niet gelooft, is reeds veroordeeld, omdat hij niet heeft geloofd in de naam van de eniggeboren zoon van God.'

Whoaaww... Die tekst komt even aan! Prachtig slotkoor dus.

Pauluskerk zaterdag 25 mei 16.30 uur

Toegang gratis Collecte na afloop

Verder op het programma: de aria voor sopranen en swingende violoncello piccolo 'Bleib bei uns....' uit BWV 6.

Gastspreekster is ds. Job de Bruijn in wiens Ontmoetingskerk de cantate op zondagmorgen 26 mei wordt herhaald. Aanvang dienst: 10.30 uur, Kerklaan 41 in Laren.

Organist is Henk van Zonneveld.

Als vocale solisten begroet de cantorij Paulien van der Werff, sopraan, en Janko Fraanje, bas. Zij zingen ook mee in het koor van de cantorij, dat met het eigen orkest wordt geleid onder de bekwame handen van Boudewijn Jansen.

Verzoeken dit vignet bij het artikel te plaatsen en –indien mogelijk- een foto van enkele medewerkers (zie bijlagen)